

NA:n kokoinen aukko paikattu

KARI LATVANEN

Elina Kotovirta täyttää toukokuun alussa Helsingin yliopistossa hyväksytyssä, sosiaalipsykologian alaan kuuluvassa väitöskirjassaan suomalaisen toipumistutkimuksen kentälle jää-

neen ”NA:n kokoisen aukon”. Hänen tutkimuksensa lähtökohtana on havainto, että vaikka Nimettömien Narkomaanien (NA) toveriseuran olemassaolo on selviö huumetyötä tai -tutki-

Elina Kotovirta
Huumeriippuvuudesta
toipuminen Nimettömien
Narkomaanien toveriseurassa
THL, 2009

musta tekeville, niin siitä huolimatta NA:sta ja sen toiminnan sisällöstä ollaan ammattilaistenkin keskuudessa koko lailla tietämättömiä.

Kotovirta on ottanut tehtäväkseen piirtää laajan kuvan suomalaisesta NA-toveriseurasta. Hänen tutkimuksensa antaa perustietoa NA:n jäsenistöstä ja heidän taustoistaan sekä valottaa sitä, miten NA näkyy toipuvien addiktien elämässä. Hän selvittää, miten yksilö tulee NA-ryhmän jäseneksi, kiinnittyä siihen ja alkaa elää toveriseuran tavoitteiden ja päämäärien mukaan vuorovaikutuksessa muiden toveriseuran jäsenten kanssa.

Mielestäni Kotovirran työ on ehdottomasti ollut tekemisen arvoinen. Väitöskirjatasoinen kattava selvitys suomalaisesta NA-liikkeestä tekee toveriseuraa tutuksi ja hälventää sen ympärillä vellovia epäilyjä ja ennakkoluuloja.

Kotovirta myös onnistuu työsäänsä hyvin. Hän lähtee liikkeelle kirjallisuuden, aiemman tutkimuksen ja havaintojensa pohjalta kehittelemästään NA:n toipumisteoriasta, jonka voi yksinkertaisimmillaan kuvata kahdella lauseella: 1) On huumeista riippuvaisia addikteja, joilla on addiktiosairaus; 2) NA-elämäntavan avulla toipuminen on mahdollista.

Siitä, miten osuva Kotovirran luonnosteleva toipumisteoria on, voi toki kiistellä. Toveriseuran toipumisohjelman hengellisyttä painottavaa tulkintaa voisi korostaa lauseessa 2): toipuminen on NA:n mukaan mahdollista vain Jumalan armosta, hänen parantavan voimansa avulla. Toki elämäntapa voi laajana käsitteenä kattaa myös tämän, toipumisen hengellisen puolen.

Väitöstilaisuudessa vastaväit-

täjä, Kuopion yliopiston sosiaalipsykologian laitoksen johtaja, professori Vilma Hänninen kritisoi väitöskirjaa jonkin verran siitä, että siinä ei eksplikoida tutkimuksen tietoteoreettisia tai muita teoreettisia lähtökoh- tia laisinkaan. Kritiikki on toki paikallaan, mutta toisaalta Kotovirta on ottanut tehtäväkseen NA:n kuvaamisen sen omista lähtökohdista käsin, joten tämä puute ei suuremmin vaikuta siihen, millaisia tuloksia tutkimus tuottaa.

Tutkimuksessaan Kotovirta hyödyntää toipumisteoriaansa siten, että se toimii lomakeja haastatteluaineiston analyysin kehyksenä. Hän kuvaa seikkaperäisesti ja monipuolisesti sitä, miten toipumisteoria näkyy NA:laisten addiktien ajattelussa ja toiminnassa. Käsitteeseen nousevat niin toipuvien narkomaanien päihteidenkäyttöhistoriat, toiminta NA:ssa kuin toveriseuran merkitys heidän elämässään.

Tutkin itse aluillaan olevassa väitöskirjatyössäni alkoholi- riippuvuudesta vapautumista AA:laisessa kontekstissa. Kotovirran tutkimus vahvistaa käsitystäni NA:laisen toipumiskulttuurin ohuudesta verrattuna AA:han.

Kotovirta arvioi, että NA:lla olisi Suomessa 400–600 jäsentä. Hänen kyselylomakkeeseensa vastasi 212 NA:laista addiktia, eli tutkimus tavoitti suuren osan toveriseuran jäsenistä. Tutkimukseen osallistuneista alle puolet oli ehtinyt saada yli kaksi vuotta yhtämittaista raittiutta tai ”puhtautta”. Pitkiä eli yli viiden vuoden mittaisia raittiita jaksoja oli vajaalla viidesosalla tutkituista. Näin ollen voi laskea, että Suomen NA:n piirissä toipuu kaikkiaan vain satakunta sellaista addiktia, jotka ovat saaneet

nauttia pitkäkestoisesta, yli viisi vuotta kestäneestä puhtaasta elämästä.

Tätä faktaa painottaen NA:n ulkopuoliset arvostelijat voisivat helposti väittää, ettei toveriseuran toiminta vaikuta kovin tulokselliselta. Toisaalta erilaisen toipumis- ja hoito-ohjelmien mahdollisia ja toteutuneita tuloksia voi tarkastella eri näkökulmista.

Kotovirta ymmärtää NA:n toiminnan tulokseksi siitä saatavan konkreettisen hyödyn. Hänen mukaansa NA vaikuttaa toipuvien huumeiden käyttäjien elämään monin eri tavoin. Se antaa toipumiselle tietyt raamit, mutta sen tarjoamia välineitä voi soveltaa haluamallaan tavalla, kunhan itsellä on halu lopettaa.

Niinpä yksi tärkeä NA:n toiminnan tulos on yksinkertaisesti se, että se muistuttaa toipuvaa addiktia siitä, mistä tämä on tullut. NA:sta saa myös konkreettista tukea arkielämään, ja se luo myönteistä suhtautumista tähän hetkeen ja tulevaisuuteen.

Itse etsin väitöskirjasta tietoa siitä, miten NA:laiset mieltävät hengellisyyden ohjelmassaan ja toveriseurassaan. Tutkimuksesta käy selväksi, että toipumisohjelma on ainakin jossain määrin hengellinen ja että jokaisella addiktilla on täysi tulkinnanvapaus näissä asioissa. Kiinnostavaa on havaita, että NA:laisten mielestä toveriseuran tärkeimmät hengelliset periaatteet ovat rehellisyys, avoimuus ja suvaitsevaisuus – korkeampi voima tai Jumala tulee tarkeysjärjestyksessä näiden jälkeen.

Tutkimuksen suurin puute on siinä, että se jättää selvittämättä, mikä yhteys toipumisen hengellisellä puolella on NA:laisten addiktien raittiuksien keston. Erilisten 12 askeleen ohjelmien pe-

rusajatus on, että riippuvuus voitetaan hengellisen kokemuksen ja hengellisen elämäntavan avulla. Miltä näyttää suomalaisten NA:laisten addiktien toipumisen hengellinen puoli?

Kotovirta kysyi lomakekyselyssään tutkittavien näkemystä NA:n merkityksestä 16 eri väittämän avulla. Yksi näistä koski toipuvan addiktiin näkemystä hengellisestä heräämisestä. Jostain syystä tämä kysymys on pudonnut kokonaan tutkimuksen analyysiosiosta pois.

Näin yhden NA:n toipumishojelman keskeisen aspektin eli hengellisyyden suhde raittiuden kestoon tai vahvuuteen jää tutkimuksessa jonkin verran avoimeksi. Yksi syy tähän lienee se, että Kotovirta on lähtenyt tutkimaan nimenomaan laajasti ymmärrettyä NA-elämäntapaa, jos-

ta hengellisyys on vain osa. Toinen syy lienee se, että suomalaisessa NA-toveriseurassa hengellisyys ja hengelliset kysymykset pääsevät artikuloitumaan melko pinnallisesti esimerkiksi AA:han verrattuna. Tämä johtuu arvatenkin juuri suomalaisen NAKulttuurin nuoruudesta ja ohuudesta.

Käsittäakseni Kotovirran tutkimusaineisto antaa kuitenkin mahdollisuuden tutkia tätä hengellisyyden ja toipumisen välistä linkkiä nyt tehtyä raapaisua tarkemmin. Toivon, että hän jatkaisi aineistonsa analyysia tältä osin.

Kaiken kaikkiaan Kotovirran väitöskirjasta saa sellaisen kuvan, että toipuminen NA:ssa on mahdollista. Toveriseurasta voivat hyötyä eri-ikäiset ja niin henkilö-, hoito- kuin huumeiden-

käyttöhistorioiltaan erilaiset ihmiset.

Tutkija ottaa myös kantaa NA:laisen toipumisen ja virallisen hoitojärjestelmän väliin suhteisiin. Hänen mukaansa vertaustukitoiminnan rinnalle tarvitaan myös virallista hoitojärjestelmää. NA:n ja hoidon suhde on kaksisuuntainen. Hoitotoket yhtäältä ohjaavat ihmisiä NA:han – yli puolet tutkimukseen osallistuneista oli ohjautunut NA:han jonkun hoito-ohjelman kautta – ja toisaalta NA:han kiinnittyminen parantaa hoidon tuloksia.

NA:n antama hyöty toipuville addikteilille on Elina Kotovirran tutkimuksen valossa kiistaton. Päihdealan ammattilaisten kannattaa tutustua toveriseuraan sekä suositella sitä potilailleen.